

Nr 20.

Av herr Holmbäck och herr Petersson, Emil, *angående rationell, efter tidens krav anpassad arkivorganisation m. m.*

Förvaltningens expansion och den moderna reproduktionstekniken ha medfört en ansvällning av handlingar, som hotar att alldeles spränga de gamla formerna för arkivbildning och arkivvård. Problemet är internationellt. I Nordamerikas förenta stater ha radikala åtgärder vidtagits för att uppnå en rationell arkivbildning, grundad på effektiv arkivvård hos myndigheter under arkivförvaltningens aktiva medverkan jämte planmässig fortlöpande gallring, i lämpliga fall möjliggjord genom mikrofotografering som kan nedbringa utrymmesbehovet med ända till 95 %. Programmatiskt säger den amerikanske arkivchefen att effektiv arkivbildning och arkivvård i lika hög grad äro ett uttryck för sund förvaltning som god bokföring och personaladministration.

Den svenska arkivförvaltningen har sedan gammalt haft till uppgift att kontrollera myndigheternas arkivbildning och arkivvård men har aldrig organiserats för aktiv medverkan i denna. Erfarenheten visar likväl att ämbetsverken i regel icke förmå bemästra ordnings- och förteckningsarbetena i sina arkiv utan biträde av arkivaliskt skolad personal. Riks- och landsarkiven ha ej heller undandragit sig dylika uppgifter utan att dock med sina begränsade personal- och reseanslag kunna motsvara myndigheternas behov. Likaså ha de mottagit förtidsleveranser som bereda dem de största utrymmessvårigheter utan att i tillräcklig utsträckning frigöra myndigheternas dyrbara lokaler. Dylika anspråk utöver den nuvarande organisationens ram ha ej kunnat tillgodoses utan en påtaglig överbelastning av riks- och landsarkiven. För dessa som forskningsanstalter har utvecklingen inneburit att de löpande administrativa uppgifterna dragit personalen från de ordnings-, förtecknings- och utredningsarbeten som äro nödvändiga för att göra arkivaliebestånden tillgängliga för förvaltning och forskning. Problemet i dess helhet har belysts av riksarkivets underdåniga skrivelse den 14 juni 1947 angående riks- och landsarkivens personalbehov, till vilken vi hänvisa. Den otillfredsställande organiserade arkivbildningen hos myndigheterna och arkivdepåernas otillräckliga arbetskrafter och reseanslag ha lett till en skrämmande arbetsbalans som snart nog kommer att framträda som en allvarlig brist i vår nationella odling.

Vi ha i första hand hand velat rikta uppmärksamheten på den stora kulturfråga som arkivorganisationens brister skapa. Vi anse, att frågan om en efter tidens behov avpassad arkivorganisation bör upptagas till utredning.

Läget är emellertid så pressat att vissa omedelbara åtgärder krävas för att säkerställa det löpande arbetet inom den nuvarande administrativa ramen.

Riksarkivet har i sina anslagsäskanden vid sidan av det större programmet alternativt som en hjälp för stunden begärt återbesättandet av en förste arkivariebefattning (lönegrad Ca 29), som vakanssatts 1942, tillsättandet av en arkivarie (lönegrad Ca 26) som biträde åt den hårt arbetstyngde chefen för riksarkivets första byrå och tillsättandet av en arkivarie (lönegrad Ca 26) vid landsarkivet i Härnösand, ett yrkande som framfördes även motionsvis vid förra riksdagen och då föranledde ett uttalande av statsutskottet (nr 8:7) att »vissa skäl torde tala för» framställningen.

Att dessa minimiyrkanden ej vunnit beaktande i årets statsverksproposition torde uteslutande bero på det statsfinansiella tvånget att begränsa förvaltningens expansion. Så yttrar ecklesiastikministern i propositionen, att han är medveten om de svårigheter i arkivarbetet, som vållas av den nuvarande personalens otillräcklighet. Vi erkänna naturligen det berättigade i den uppfattning, å vilken propositionen bygger, men finna att återbesättandet av den vakanta förste arkivariebefattningen är så viktig att vi likväl anse oss höra föreslå anslag till befattningen. Då riksarkivet vid bifall härtill skulle få ytterligare en sektionstjänsteman, skulle riksarkivet såsom en nödfallsutväg kunna avdela en arkivarie som biträde åt chefen på sin första byrå utan att arkivvårdsarbetet ytterligare inskränktes. Vad åter arkivariebefattningen vid landsarkivet i Härnösand beträffar gäller det här en ny, om än ända från arkivets inrättande påyrkad tjänst. Enligt vår uppfattning är det en så i ögonen fallande anomali att Norrland i fråga om arkivvården satts i en lägre klass än riket i övrigt, att en rättelse av detta påtagliga missförhållande ej skulle kunna åberopas som prejudikat. I fråga om både den ena och den andra av de båda befattningarna gäller det summor, som i vår budget icke spela någon roll.

Vi få sålunda härmed yrka,

att riksdagen måtte

dels i skrivelse till Konungen begära, att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan om genomförandet av en rationell, efter tidens krav anpassad arkivorganisation samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan ge anledning.

dels besluta återupptagandet i riksstaten av anslag till den vakanssatta förste arkivariebefattningen i riksarkivet och anslag till upprättandet av en arkivariebefattning vid landsarkivet i Härnösand.

Stockholm den 14 januari 1949.

A. Holmbäck.

Emil Petersson.